

ÎN INTERVALUL DE LA 15 iulie la 31 august 1959 a avut loc cea de a noua campanie de săpături arheologice la Trușești cercetîndu-se în continuare încă circa 2 600 m² în cuprinsul așezării cucuteniene de pe înălțimea «Țuguieța». Spre sfîrșitul acestei campanii, paralel cu săpăturile de pe «Țuguieța», s-a executat și un sondaj în așezarea hallstattiană din apropiere, de pe locul numit «La Capac».

Pentru completarea planului așezării s-a cercetat în continuare, prin șanțuri și casete, sectorul sudic, pînă la șanțul de apărare, și s-a verificat o porțiune din sectorul imediat la nord de șanțul median și la est de suprafața săpată în 1954 (fig. 1).

Cu prilejul săpăturilor din 1959 s-au identificat încă douăsprezece locuințe, dintre care s-au săpat numai opt (LXXVI—LXXXIII), trei complexe de locuire cu resturi de cuptoare, 13 gropi dintre care 11 Cucuteni A, una Cucuteni B și una hallstattiană și un mormînt de înhumăție sarmatic (M. 15), care se adaugă la celelalte 14 descoperite în campaniile anterioare.

Locuințele descoperite în sectorul sudic (LXXVI—LXXX) fac parte din cele trei șiruri mai mult sau mai puțin regulate, identificate aici cu prilejul săpăturilor din 1957 și 1958. Primul din aceste șiruri de locuințe, amplasat pe marginea de sud a așezării, se află la o distanță mai mare, între 7 și 13 m, față de șirul al doilea, care este situat la numai 5 m depărtare de cel de-al treilea șir de locuințe. Distanța între locuințele din aceste șiruri este în genere mică, variînd între 2 și 4 m. Ultimele locuințe din acest sector (LXIX, LXXVIII și LXXX) se află la o distanță de 16—21 m față de axul șanțului de apărare.

La rîndul lor, locuințele din sectorul nordic (LXXXI—LXXXIII), la interval de 4 m între ele, se inserează în cele două șiruri de locuințe de la nord de șanțul median (L) care sînt distanțate la circa 5 m. Prin șanțurile de control, s-au identificat și alte locuințe în acest sector, dintre care acelea de pe marginea de nord a așezării se află la o depărtare de circa 26 m de ultima locuință săpată (LXXVII).

Cercetîndu-se planul locuințelor din cele două sectoare, se constată că, aproximativ în centrul marginii de est a așezării, există un spațiu mai mare liber, de formă nu încă indeajuns de bine precizată, care se va lămuri mai bine, după ce se va săpa sectorul corespunzător de la nord de șanțul median.

Locuințele săpate în 1959 sînt mijlocii și mici, dimensiunile lor variînd între 10,50 m² și 59 m². În ceea ce privește orientarea lor, toate sînt perpendiculare sau oblice față de axul lung al așezării. De obicei ele zac în pantă ușoară de la sud la nord, la adîncimi care variază între 0,28 m și 0,70 m de la suprafața actuală a solului.

Toate locuințele cercetate au fost construite pe o platformă de lemne despicate în două sau ecurarisate, peste care s-a lutuit o dată sau de mai multe ori. În cuprinsul

* Săpăturile au fost executate de către un colectiv format din M. Petrescu-Dimbovița (responsabil), Adrian C.

Florescu (responsabil adjunct), Marilena Florescu și Ion Ioniță (membri), Leon Simanschi și Leon Boambă (studenți).

acestor platforme, mai mult sau mai puțin bine conservate, sînt unele deranjamente dintr-o vreme ulterioară, care nu pot fi date întotdeauna cu precizie. Dintre aceste deranjamente, se remarcă o groapă hallstattiană, care a perforat regiunea centrală a platformei locuinței LXXIX, precum și altele care provoacă o deplasare sau întoarcerea pe loc a unei porțiuni din masa de lipituri. Spre deosebire de campaniile anterioare nu s-au găsit resturi precise din marginea platformelor, pe baza cărora să se poată presupune dacă pereții au fost fixați pe platformă sau lângă ea.

Din observațiile făcute rezultă că majoritatea resturilor de pereți provin din dreptul laturilor lungi și prezintă urme de nule paralele cu axul lung al locuinței. S-au conservat numai fețele exterioare ale pereților, care s-au prăbușit pe platformă sau lângă ea, pe pămînt. Într-un caz, s-au identificat urme din baza pereților lungi, construiți lângă podea. În general, exceptînd cîteva bucăți de perete sgurificate, pereții prezintă o calcinare deosebită de aceea a platformei, care este arsă de obicei pînă la culoarea roșie.

În ceea ce privește construcțiile din interiorul locuințelor, s-au identificat resturi din platforme de sobe, construite pe podea sau direct pe pămînt, în patru locuințe (LXXVI, LXXVII, LXXXII și LXXXIII), dintre care două conțineau și vetre fragmentare (LXXXII și LXXXIII). În afară de acestea, într-o locuință (LXXXI) s-a găsit numai un rest de vatră. După poziția resturilor păstrate în cuprinsul locuinței, se poate deduce că sobele pentru încălzit și copt erau amplasate lângă perete, probabil în unele cazuri lângă un perete despărțitor, care nu a putut fi identificat în nici una din locuințe, iar vetrele înspre centrul locuințelor, de obicei direct pe pămînt, ceea ce înseamnă că platforma din lemn a fost întreruptă în dreptul lor.

În preajma locuințelor de pe marginea de est din sectorul de sud al așezării se află trei complexe de locuire cu resturi de cuptoare de ars vase, din care s-au păstrat porțiuni de plăci perforate parțial și din bolta lipită pe un schelet din crengi cu frunze. Dintre acestea, mai bine conservat este acela de la nord de locuința LXXIX, din care s-au găsit numeroase bucăți din boltă și din placa perforată parțial. Deși s-au demontat cu deosebită atenție resturile păstrate din acest cuptor, totuși nu s-a putut reconstitui felul în care a fost construit. În legătură cu această problemă, s-a presupus, ca și în cazurile anterioare, că tipul acesta de cuptor a fost mai mult sau mai puțin adîncit în pămînt, neputîndu-se da alte precizări.

În ceea ce privește inventarul, în cuprinsul locuințelor s-au descoperit fragmente ceramice din vase de dimensiuni mari și mijlocii, grupate în genere înspre marginile platformei, resturi din vase mari în formă de tîpsie cu marginea crestată, cîteva vase întregi și întregibile cu decor pictat sau adîncit din faza Cucuteni A, rîșnițe de piatră întregi și fragmentare, dintre care una de dimensiuni mari, din locuința LXXIX, cu frecătorul pe ea (fig. 2), un topor de piatră plat, puține silexuri, cîteva idoli antropomorfi fragmentari, resturi din mesute de cult etc.

Alte fragmente ceramice din faza Cucuteni A s-au găsit și în dreptul complexelor de locuire cu resturi de cuptoare de ars oale.

În afară de acestea, s-au descoperit vase întregi sau sparte, precum și fragmente ceramice rispite și sub platforma locuințelor.

Deci, pe baza ceramicii descoperite, atît locuințele cît și complexele cu resturi de cuptoare, datează în mod sigur din faza Cucuteni A.

Cu ocazia săpăturilor din 1959 s-au cercetat și 13 gropi cu resturi menajere, din care 11 Cucuteni A, una Cucuteni B și una hallstattiană. Toate acestea, cu excepția

gropii hallstattiene, au fost semnalate încă din campania anului 1958. După cum am arătat atunci, ele se concentrează în porțiunea dinspre centrul așezării, devenind foarte rare pe măsură ce ne apropiem de șanțul de apărare. În plan, forma acestor gropi e de obicei ovală, mai rar circulară, cu diametrii variind între 1,65 și 4,50 m și cu adin-

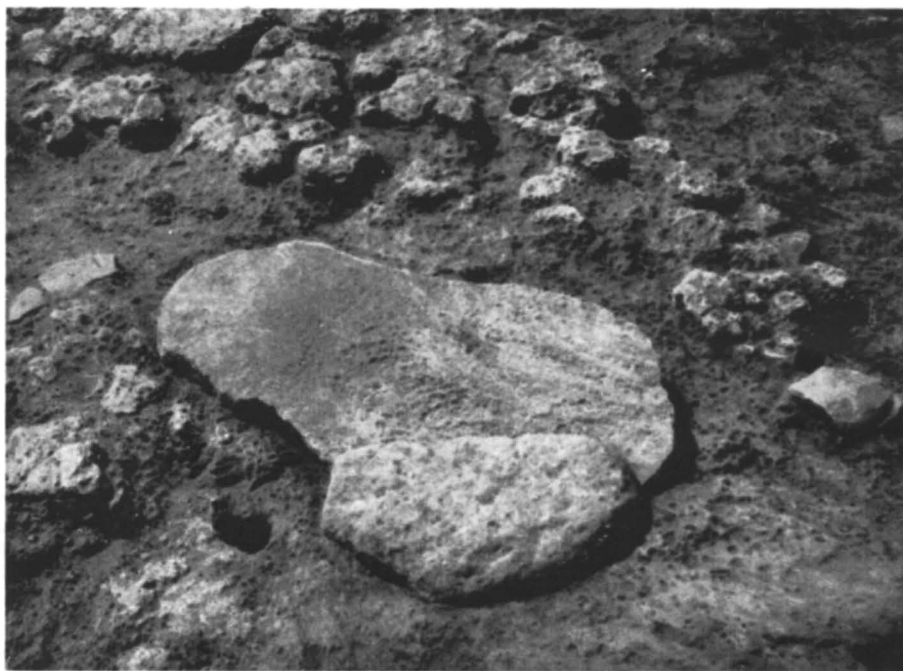

Fig. 2. Trușești-Tuguieța. Rișnița de piatră *in situ* cu frecător, din locuința LXXIX.

Fig. 3. — Trușești-Tuguieța. Vase Cucuteni A pictate tricrom.
(1–3, circa 1/3 m. nat; 2, circa 1/5 m. nat.).

cimea, de la suprafața actuală a solului, între 1,75 și 3,40 m. Profilul este în general foarte neregulat și asimetric, în unele cazuri prezentând chiar cotloane accentuate. Acest fapt ar fi un indiciu că scopul inițial care a determinat săparea gropilor a fost acela de a scoate lutul necesar construirii locuințelor. Pământul de umplutură, în majoritatea cazurilor, îl constituie un sol de culoare brună sau gălbuie, conținând o mare cantitate

de cenușă și cărbune. Uneori pe fundul gropilor s-a găsit foarte multă cenușă și cărbune fără a fi amestecate cu pământ.

Gropile Cucuteni A, exceptînd una singură, conțin în umplutura lor un foarte

Fig. 4. - Trușești-Țuguieța. Vas binoclu cu decor adîncit din faza Cucuteni A (circa 1/3 m. nat.).

bogat material ceramic, unelte întregi și fragmentare, din piatră, silex, os și corn, precum și oase de animal, scoici, cochilii de melci etc.

În ceea ce privește ceramica, merită a fi menționat, în primul rînd, un vas piriform, pictat tricrom cu motive spiralice și semiove (fig. 3 2), precum și două vase suport, în stare fragmentară, decorate cu motive similare (fig. 3, 1, 3). De asemenea, mai trebuie să amintim un vas binoclu cu decor adîncit, în maniera specifică așezării cucuteniene de pe

«Țuguieța» (fig. 4). Nu sînt lipsite de interes nici obiectele de cult sau uneltele găsite în inventarul celor 11 gropi Cucuteni A. Dintre piesele de cult menționăm un idol mic din lut ars «en violon» (fig. 5 3), un fragment din partea superioară a unui idol antropomorf cu decor incizat, prevăzut cu un «colier» (fig. 5 2), două fragmente, partea inferioară, de idoli antropomorfi, din care unul cu decor incizat și altul pictat tricrom (fig. 5 1, 4), precum și două mesute de cult din lut ars. Între celelalte obiecte și unelte se remarcă o amuletă din colț de mistreț, perforată la ambele capete (fig. 6 4), un fragment de daltă (?) din corn, cu gaură transversală (fig. 6 5), o săpăligă din corn de cerb (fig. 6 6), precum și citeva lame și răzuitoare din silex (fig. 6 1-3) și toporașe plate din piatră.

În comparație cu gropile Cucuteni A, groapa din faza Cucuteni B a avut un inventar destul de sărac. De aici provine însă un brăzdar (?) de plug din corn de cerb (fig. 7), unealtă necunoscută pînă în prezent în inventarul așezărilor cucuteniene din Moldova.

Fig. 5. - Trușești-Țuguieța. Idoli din lut ars din faza Cucuteni A (circa 5/7 m. nat.).

La demontarea locuinței LXXIX, s-a constatat că în sectorul central al acesteia platforma a fost deranjată de o groapă, de formă ovală, de dimensiuni reduse, aparținând unei faze hallstattiene timpurii. Umplutura sa conținea o mare cantitate de cenușă și cărbune, amestecată cu puține fragmente ceramice și un fragment de tipar de celt din piatră. De altfel este foarte probabil ca groapa respectivă să fie în legătură cu locuirea sporadică hallstattiană, din această parte a « Țuguiei », ale cărei urme au fost semnalate și cu prilejul săpăturilor din 1958.

În sfârșit, cele mai noi urme, semnalate în 1959 pe « Țuguia », datează din epoca migrațiilor. Astfel, cu ocazia săpăturilor întreprinse pentru degajarea unei gropi Cucuteni A, s-a descoperit un mormînt de înhumatie, cu scheletul așezat pe spate, avînd miinile întinse pe lîngă corp, orientat SSV $340^{\circ}/_{00}$ —NNE $20^{\circ}/_{00}$, care se afla la circa 2,40 m adîncime față de suprafața actuală a solului. Craniul prezintă o perforație provocată de o lovitură. În dreptul cotului miinii stîngi s-au găsit urmele unui obiect din fier, a cărui formă nu a putut fi precizată. Groapa acestui mormînt, care a deranjat parțial o groapă din faza Cucuteni A, este de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, prezentînd un prag în porțiunea corespunzătoare laturii înguste de sud. Atît deasupra scheletului cît și sub el s-au identificat urme masive de putregai de lemn, ca și în alte morminte sarmatice de pe Țuguia.

Avîndu-se în vedere forma gropii și ritul de înmormîntare se poate deduce că acest mormînt face parte din grupul mormintelor sarmatice din sec. IV e.n. de pe înălțimea « Țuguia » de la Trușești.

★

Tot cu prilejul campaniei din anul 1959 s-a executat și un mic sondaj la « Capac ». Acest punct a fost identificat în cadrul recunoașterilor arheologice întreprinse de șantierul Trușești în anul 1952, cu prilejul cărora fuseseră adunate de la punctul « Capac » fragmente ceramice din vremea culturii Noua și din perioada hallstattiană.

Cercetarea acestui obiectiv este necesară pentru completarea datelor stratigrafice obținute prin sondajul efectuat între anii 1953—1955 în așezarea cu resturi Noua și hallstattiene de la Movila Șesul Jijiei.

Locul la « Capac » se află la NV de Țuguia, la circa 2 km sud de marginea satului Trușești și la aproximativ 500 m de punctul Țintirim, fiind situat între șoseaua Măscăteni-Trușești și apa Jijiei, pe un martor de eroziune din terasa inferioară a Jijiei. Pantele de nord-est și sud ale acestui martor sînt foarte line avînd la capete cîte o prelungire paralelă cu șoseaua. Panta de vest este abruptă și înaltă cu circa 8 m deasupra apei.

Fig. 6. — Trușești-Țuguia: 1—3, unelte din silex (circa 5/7 m. nat.) 4; colț de mistreț; 5—6, unelte și obiecte din corn (circa 1/2 m. nat.) din faza Cucuteni A.

Sondajul a fost efectuat pe terenul lui C. Bărbieru și a constatat în săparea unui șanț lung de 70×1 m, care a secționat terenul aproape în două porțiuni egale. Din punct de vedere stratigrafic s-au constatat următoarele: sub solul vegetal, gros de aproximativ

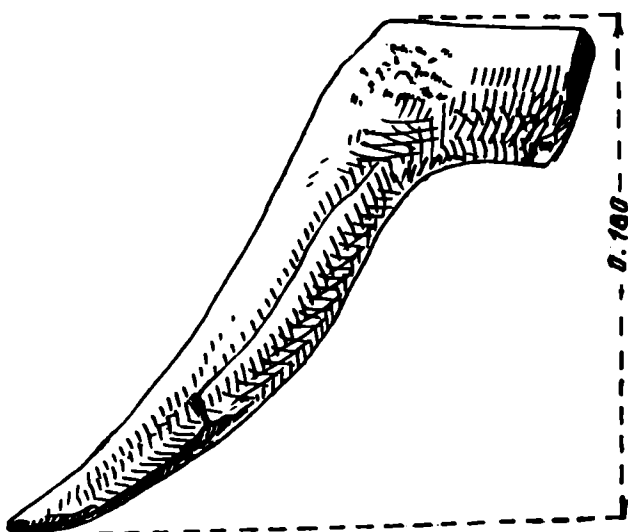

Fig. 7. — Trușești-Țuguieța. Brăzdar de plug din corn de cerb, din faza Cucuteni B.

0,15—0,18 m, urmează o depunere de culoare brună-cafenie, groasă de 0,20—0,40 cm, care se prezintă pe traseul șanțului sub forma unor mici lentile mult applatizate.

Din acest sol provin fragmente ceramice asemănătoare celor semnalate cu ocazia sondajului din 1955 de la Movila din Șesul Jijiei, care fuseseră datate într-o fază târzie a primei epoci a fierului sau la începutul celei de-a doua epoci a fierului. Materialul ceramic, destul de fragmentat, este lucrat dintr-o pastă grosolană de culoare cenușie, cu urme de luciu la exterior și decorat cu mici proeminențe plate sau cu briu crestat întrerupt de proeminențe. Baza stratului cu resturi hallstattiene târzii este marcată de

o vatră de dimensiuni relativ mari ($1,15 \times 1$ m) constituită din lipituri groase de circa 2 cm de pământ nisipos ars pînă la roșu. Sub acest nivel de locuire urmează un al doilea din vremea culturii Noua constituit dintr-o depunere de culoare brun-cenușie, gros de circa 0,40—0,45 m. Materialul ceramic rezultat este identic cu cel din nivelul corespunzător de la Movila din Șesul Jijiei, aparținând culturii Noua. Deși ceramica este și aici fragmentară, totuși s-au identificat vase în formă de sac decorate cu briu în relief, cu proeminențe plate, sau vase cu torți cu buton sau creastă. Uneori vasele din această cultură prezintă urme de luciu la exterior. În acest nivel oasele de animale sînt numeroase. În mod cu totul sporadic s-au găsit aici și fragmente Cucuteni A și B și de la începutul epocii migrațiilor.

★

Rezultatele obținute pînă în prezent în urma cercetărilor din 1951 și pînă în 1959 din așezarea cucuteniană de pe înălțimea « Țuguieța » de la Trușești impun continuarea și terminarea lucrărilor, din sectorul de nord, pînă în dreptul șanțului de apărare (circa 3 000 m²). De asemenea, va fi necesar să se sondeze terenul și dincolo de acest șanț, pentru a se preciza dacă, în afară de resturile sporadice din paleoliticul superior, nu au fost aici și altele din vremea culturii Cucuteni pentru a se preciza faza cărora le aparțin și intensitatea de locuire din vremea respectivă. În felul acesta, în maximum două campanii de săpături arheologice se va putea termina de cercetat această importantă așezare neolitică, cu o suprafață de aproximativ 3 ha, din care s-au dezvelit pînă în prezent 83 de locuințe.

De asemenea, cu prilejul acestor cercetări va trebui să se continue de explorat așezările de la sfîrșitul epocii bronzului și începutul hallstattului din vale, de pe locurile « Movila din Șesul Jijiei » și « La Capac », care sînt în parte contemporane cu necropola cu mormintele de înhumare de pe înălțimea « Țuguieța », precum și așezările cu resturi

de la începutul epocii migrațiilor (sec. III—IV e.n.) de la Trușești-Pe Cuha și Ionășeni-Țintirim. În felul acesta, s-ar încadra mai bine din punct de vedere cultural și cronologic resturile de cultură materială din epocile respective de pe înălțimea « Țuguieța ».

M. PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ADRIAN C. FLORESCU
și MARILENA FLORESCU

РАСКОПКИ В ТРУШЕШТИ

РЕЗЮМЕ

В 1959 г. в Трушешти была раскопана площадь в 2600 м² и были обнаружены еще 12 жилищ фазы Кукутени А, из которых исследовали только восемь (LXXVI—LXXXIII), и три комплекса обитания с остатками печей. В то же время откопали 13 мусорных ям, из которых 11 ям фазы Кукутени А, одну яму фазы Кукутени В, одну яму гальштатского периода и сарматское погребение с труположением (IV в. н. э.), которое можно добавить к остальным погребениям, вскрытым в ходе предыдущих работ на « Цугуеце ».

Жилища небольших и средних размеров построены на площадках из расколотых надвое или обтесанных бревен, обмазанных один или несколько раз глиной. В отличие от предыдущих раскопок не нашли точных следов края площадки, по которым можно было бы определить были ли прикреплены стены к площадке или около нее. Большинство развалин стен происходят от длинных сторон и на них видны отпечатки прутьев, параллельных продольной осью жилищ. Внутри некоторых жилищ обнаружили остатки печей, построенных на полу или непосредственно на земле и разрушенные очаги.

Близ жилищ, на восточном краю южного участка поселения обнаружили три печи для обжига сосудов.

Наибольшее количество археологических материалов, как обычно, происходит из ям. Особого внимания заслуживает идол «en violon» и найденный в яме фазы Кукутени В лемех из оленьего рога (рис. 7).

Новейшие следы, обнаруженные в Цугуеце в 1959 году, восходят к эпохе переселения народов. Речь идет о погребении с труположением с лежащим на спине скелетом, приблизительно на глубине 2,40 м от нынешнего уровня земли. Могильная яма была прямоугольной формы с сильно закругленными углами и порогом в части, соответствующей узкой южной стороне. Как и в вскрытых в предыдущие годы в « Цугуеце » сарматских погребениях над скелетом и под ним обнаружили следы сгнившего дерева.

Произвели шурфовку и в пункте « Ла Капак », расположенном приблизительно в 500 м к северо-западу от « Цугуецы ». При этом обнаружили остатки обитания времени культуры Ноуа и раннего периода второй эпохи железного века.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Трушешти-Цугуеца. План раскопок (1951—1959).

Рис. 2. — Трушешти-Цугуеца. Каменная зернотерка «in situ» из жилища LXXIX.

Рис. 3. — Трушешти-Цугуеца. Сосуды Кукутени А, с трехкрасочной росписью (1, 3, около 1/3 нат. вел.; 2, около 1/5 нат. вел.).

Рис. 4. — Трушешти-Цугуеца. Биноклевидный сосуд с углубленным орнаментом фазы Кукутени А (около 1/3 нат. вел.).

Рис. 5. — Трушешти-Цугуеца. Идолы из обожженной глины фазы Кукутени А (около 5/7 нат. вел.).

Рис. 6. — Трушешти-Цугуеца: 1—3, кремневые орудия (около 5/7 нат. вел.); 4, клык кабана; 5—6, орудия и предметы из рога (около 1/2 нат. вел.) фазы Кукутени А.

Рис. 7. — Трушешти-Цугуеца. Лемех из оленьего рога фазы Кукутени В.

LE CHANTIER ARCHÉOLOGIQUE DE TRUȘEȘTI

RÉSUMÉ

Au cours de la campagne de l'année 1959, on a fouillé à Trușești une surface d'environ 2600 m². On y a identifié 12 nouvelles habitations Cucuteni A—dont huit seulement (LXXVI—LXXXIII) ont été étudiées—ainsi que trois complexes d'habitation contenant des restes de fours. On a également dégagé 13 fosses contenant des restes ménagers, dont 11 Cucuteni A, une Cucuteni B et une hallstattienne; enfin, une tombe à inhumation sarmate (IVe siècle de n.è.), qui vient s'ajouter aux 14 autres tombes découvertes sur la colline de Țuguiața au cours des campagnes antérieures.

Les habitations, de petites ou de moyennes dimensions, sont construites sur un plancher formé de pièces de bois fendues en deux ou équarries, enduit d'une ou de plusieurs couches d'argile. On n'a pas trouvé cette fois, comme lors des campagnes précédentes, de vestiges certains sur le bord des planchers, permettant de se rendre compte si les parois étaient fixées directement sur le plancher ou à côté de celui-ci. Les restes de parois proviennent pour la plupart des côtés longs et présentent la trace de baguettes tressées parallèlement à l'axe longitudinal des habitations. Dans l'intérieur de quelques habitations on a identifié des restes de plates-formes de poêles, construites sur le plancher qu'à même la terre, ainsi que des fragments d'âtres.

Autour des habitations de la limite orientale du secteur sud, on a identifié les restes de trois fours de poterie.

La plupart des pièces archéologiques proviennent, comme d'habitude, des fosses. Il faut accorder un intérêt tout spécial à une idole « en violon » et à un soc de charrue, en bois de cerf, trouvé dans une fosse de la phase Cucuteni B (fig. 7).

Les vestiges les plus récents découverts sur la Țuguiața au cours de la dernière campagne datent de l'époque des migrations. Il s'agit d'une tombe à inhumation, au squelette couché sur le dos, creusée à environ 2 m 40 de profondeur par rapport à la surface actuelle du sol. La fosse de cette tombe était un rectangle aux angles très arrondis, avec un seuil sur le court côté méridional. Au-dessus et au-dessous du squelette, on a relevé des traces de bois pourri, comme dans d'autres tombes sarmates découvertes sur la Țuguiața au cours des années précédentes.

Un sondage effectué au lieu dit « La Capac », situé à environ 500 m NO de la colline de Țuguiața, a mis au jour des traces d'habitations datant de la civilisation de Noua et du début de la seconde époque de l'âge du fer.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Trușești-Țuguiața. Plan des fouilles (1951—1959).

Fig. 2. — Trușești-Țuguiața. Moulin à bras en pierre *in situ*, avec frottoir, de l'habitation LXXIX.

Fig. 3. — Trușești-Țuguiața. Vases Cucuteni A à peinture trichrome (1, 3, env. 1/3; 2, env. 1/5).

Fig. 4. — Trușești-Țuguiața. Vase binocle à décor incisé, de la phase Cucuteni A (env. 1/3).

Fig. 5. — Trușești-Țuguiața. Idoles en terre cuite de la phase Cucuteni A (env. 5/7).

Fig. 6. — Trușești-Țuguiața. 1—3, outils en silex (env. 5/7); 4, défense de sanglier; 5—6, outils et objets en corne (env. 1/2) de la phase Cucuteni A.

Fig. 7. — Trușești-Țuguiața. Soc de charrue en bois de cerf, de la phase Cucuteni B.